

זרע שמשון המפואר

עם פירוש פרי שמשון

קובץ דרושים ערבים ומתוקים,
מרגליות זוהרות באור יקרות, מתורת רבינו
סיני ועוקר הרים, הפועל ישועות בקרב הארץ.
רבינו החיד"א וגדולי הדורות העידו עליו גדולות ונצורות.

המקובל האלקי החכם
רבי שמשון חיים נחמני זיע"א
בן רבי נחמן מיכאל זיע"א

מחבר הספרים הקדושים
'תולדות שמשון' ו'זרע שמשון'
אשר בירך והבטיח בני חיי ומזוני טבי ללומדים בתורתו,
ורבים נושעו בזכותו בכל מילי דמיטב.

בום ישועות

ליקוט מהמחברים זי"ע אשר אמרו שהלימוד
בספריהם פועל ישועות, ומהמחברים זי"ע
שנפטרו ללא זש"ק וטמנו כוחם בספריהם,
העוסקים בתורתם זוכים לישועות כמפורסם.

מכון תולדות שמשון

ל"ב האון המקובל חסידא קדישא
רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע
לפמוד - להענינו - להושיע.

שם ושארית לדעים

שנלבע ללא זש"ק

גליון תס"ה | ר"ה - פרשת האזינו תשפ"ה

גאון שנה ומכאן

ראש השנה (וילך ו)

ביאור הגמרא

וברוחניות בתכלית ולא היה יצר הרע, ומשום
הכי רצה שיתפשט עוד במאמרות אחרות עד
שיתעבה ויתגשם בגשמיות ויהיה יצר הרע
בעולם ויהיה שכר וענש וכו'.

משמע שהמאמר הראשון הוא כולו רוחני

ומזה משמע, שהאמת הוא שהעולם נברא בעשרה
מאמרות, אבל יש הפרש בין המאמר
הראשון לשאר המאמרות, שבמאמר הראשון היה
הכל רוחניות גמור, וכשהתחיל המאמר השני
התחיל להתגשם עד העשירי שנתגשם לגמרי.

'בראשית' שהוא המאמר הראשון מרמז על רוחניות

ומשום הכי במתניתין דקתני בעשרה מאמרות
נברא העולם, ליכא לאקשוני מאי
ניהו, שהרי הגם שבתורה לא נכתבו אלא
תשעה ו'יאמר', אמת שהיו עשרה מאמרות,
רק לפי שהמאמר הראשון היה משנה
מאחרים שעדין היה הכל רוחניות גמור,
משום הכי לא כתיב ביה בפרוש ו'יאמר'.

אבל כאן דאמר רבי יוחנן כנגד עשרה
מאמרות שבהן נברא העולם, משום הכי בעי
מאי ניהו, שהרי אינן אלא תשעה, דהואיל
שהמאמר הראשון נשתנה מאחרים דלא כתיב
ביה אמירה לפי שהיה רוחניות גמור, לא היה
לנו לדמותו ולמנותו בכלל האחרים דהינו
לומר עשרה פסוקים נגד כלם שנגרא מזה
שהם כלם שונים (תירוץ קו' א').

ראש השנה פרק ד' (לב, א), אין פוחתין^א
מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות
מעשרה שופרות, הני עשרה מלכיות כנגד מי,
אמר רבי יוחנן כנגד עשרה מאמרות שבהן
נברא העולם, מאי ניהו אילימא ו'יאמר'
דבראשית, הני תשעה הויין, ברשאית נמי
מאמר הוא, דכתיב (תהלים לג, ו) 'בדבר ה' שמים
נעשו', עד כאן.

מקשים (קושיה א'), דבלא זה היה לו
להקשות אמתניתין דמסכת אבות
דקתני התם (פ"ה מ"א) בעשרה מאמרות נברא
העולם, ומה שנין להקשות מאי ניהו למאי
דקאמר עשרה מלכיות כנגד עשרה מאמרות.
ועוד יש לדקדק (קושיה ב'), אמאי נקט הש"ס
הני עשרה מלכיות נגד מי, מאי שנא מלכיות'
דנקט, היה לו לומר הני עשרה "פסוקים"
דמשמע כל העשרה פסוקים בין דמלכיות בין
דזכרונות בין דשופרות, והשתא משמע
אדרבא דלא קשיא ליה אלא במלכיות דוקא.

הקדמות, מאמרות כדי שהרוחניות יתפשט עד שיתעבה בגשמיות

ויש לומר, שכתב המדרש שמואל שם בפרוש
המשנה, שהצרכו עשרה מאמרות
לבריאית העולם, לפי שעל ידם נתגלו
ונתגשמו הדברים כאשר הם עתה, ואם היה
נברא במאמר אחד היה הכל בדקות

פרי שמשונו

- א. בתפילת המוספין של ראש השנה.
- ב. הגמרא שואלת כנגד מי אומרים עשרה מלכויות, ואומר רבי יוחנן שהם כנגד העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, והגמרא מבררת מה הם העשרה מאמרות, הלא יש רק תשעה פעמים במעשה בראשית שכתוב ו'יאמר', מתרצת הגמרא שיבראשית שמתחילה בזה התורה, גם היא נחשב מאמר, משום שכתוב 'בדבר ה' שמים נעשו'.
- ג. היה צריך להקשות על המשנה באבות, מה הם העשרה מאמרות. וקושיה זו קיימת אף בלי מה שאמר רבי יוחנן שאומרים עשרה מלכויות כנגד עשרה מאמרות.
- ד. משמע, שאין הקושיה על עצם העשרה מאמרות היכן הם מרומזים, אלא רק על מה שאמרנו שעשרה מלכויות הם כנגד עשרה מאמרות. וצריך להבין מדוע קשה רק כך.
- ה. מדוע הגמרא מקשה דוקא על עשרה מלכויות כנגד מה הם, לכאורה היה להקשות גם על זכרונות ושופרות. ומשמע שקשה לגמרא דוקא מעשרה מלכויות.
- ו. על המשנה באבות אין להקשות מה הם העשרה מאמרות, משום שידעה הגמרא שיבראשית הוא מאמר, אלא שהוא רוחני,

בבראשית גם יש קצת גשמיות והנמ' מביא ראיה מהפסוק

ותרץ, דבראשית נמי מאמר הוא, דהואיל דקרי ליה 'בראשית' משמע שהוא ראשית לכל הבא אחריו, ואם היה בלוי רוחניות גמור, לא היה לו שיכות כלל עם המאמרות הבאים אחריו כמו שאין שיכות להרוחניות עם הגשמיות! ועוד מביא ראיה, שאף המאמר הראשון בא מפרש בכתוב, דכתיב 'בדבר ה' שמים נעשו', דשמע מינה שאיזה גשמות היה לו אף במאמר הראשון הואיל שבא לכלל דבור ואמירה".

בכל בחינה יש ממוצע ואינו סותר לדברי המדרש שמואל

פנודעט מדרושי אבי"ע (עץ חיים שער מב פ"א) שבכל בחינות הפרטיות יש בחינה אחת הכוללת בלם, והיא ממצעת בין בחינה ובחינה מבחינת הכללות, דגמת מה שאמרו חכמי הטבע כי בין דומם לצומח יש הקוראלי' שהם האלמוגים, ובין הצומח לחי יש אבני השדה הנזכרים במסכת פלאים (פ"ח מ"ה)¹ שהוא כמין אדם גדול בקרקע וטבורו נשרש בקרקע ויונק משם, וכשחותכין אותו הטבור מיד מת. ובין חי למדבר, יש הקוף. וכן בעולמות העליונים יש בחינה באמצע בין העליון ובין התחתון, וכן בין

הרוחניות והגשמיות והינו המאמר הראשון. ובזה צדקו אף דברי המדרש שמואל הנ"ל, שאף על פי שהיה קצת גשמיות במאמר הראשון לפי שהיא בחינה ממצעת, עם כל זה היה נוטה הרבה להרוחניות ולא היה מקום לייצר הרע לשלט בעולם.²

בזכרונות ושופרות מובן שצריך לעשרה פסוקים

והאי דנקט הגי עשרה מלכיות דוקא, ולא בעי הגי עשרה פסוקים כנגד מי. יש לומר, דאין הכי נמי דלא קשיא ליה אלא במלכיות דוקא. משום דזכרונות ושופרות שהם נגד העברות והקלקול, יש לומר שהחוטא פגם בעשרה בחינות של קדשה, וכנגד הפגם צריך לתקן במה שקלקל, שכתב מהרש"א בפרק ב' דתענית (טו, א ד"ה ועל השניה) שעל ידי הצרות מתקנים באדם (תהלים לא, יג) 'נשפחתי כמת מלב', ובגאלה שיך זכרונות וכן שופרות שהרי בקרא ד'ותקעתם' כתיב 'חצוצרות' ורצונו לומר חצי צרות שהצרות הם חצים ההורגים את האדם, והשופר בא למתק הדין, עכ"ל וכנ"ל בסמוך (חידוש ה). אמנם במלכיות כשהמליך הקב"ה עליו לפי שהוא מלך מלכי המלכים הפל בכלל, ומה צריך לעשרה פסוקים (תירוץ קו' ב').³

פרי שמשון

כדברי המדרש שמואל שהמאמר הראשון היה רוחני. אמנם כאן שכתוב שעשרה מלכויות הם כנגד עשרה מאמרות, קשה מהו המאמר הראשון, משום שבראשית' הוא מרמז לרוחניות, ואין שייך לכלול בעשרה מאמרות הקשורות לגשמיות. ז. הגמרא מתרצת, שאכן ישנם עשרה מאמרות, משום שבראשית' אף שיינו מאמר ראשון, מכל מקום אצלו כבר מתחילה הגשמיות. והוא ראשית ותחילה להשתלשלות הגשמיות אחריו. ח. מדובר על השמים שהם הממוצע בין השמים לארץ, ועל זה נאמר 'בדבר ה' שמים נעשו' דהיינו השמים שמעל הארץ, והם נבראו על ידי המאמר הראשון, והיה בהם מעט גשמיות. ולכן כתוב בהם לשון דיבור, שהוא צמצום יותר מקול שאין בו דיבור שהוא חילוקי אותיות ומילים. ט. כעת יבאר ענין שהבראשית אף שהוא רוחני, יש בו גשמי, משום שבין דרגה לדרגה יש ממוצע. י. היינו האלמוגים כלשוננו, הנמצאים קוראלי' (-אלמוגים). יא. במשנה מדובר על מיני בעלי חיים האם הם חיה או בהמה, ולשון המשנה: אדני השדה - חיה. אמנם יש גירסאות 'אבני השדה', וכן הוא באיוב (ה, כג): 'אבני השדה' וברש"י: מין אדם הן. איך שיהיה, כוונת המשנה לאותו בעל חי שהוא בצורת אדם. יב. מתורץ כעת שאין סתירה בין דברי רבינו שאמר שבמאמר הראשון יש קצת גשמיות, לדברי המדרש שמואל שאמר שכולו רוחניות. כי מאמר ה'בראשית' הוא תחילה הממוצע מהרוחניות לגשמיות. יג. מתורץ, שאכן בזכרונות ושופרות שהם בדרגה פחותה ממלכויות, מובן שצריך עשרה פסוקים, שהרי הם באים לתקן הפגמים, ולכן

ובחינה מאותן העשר בחינות הגשמיות, עד שמגיע להמליכו בכונת הרחניות².

ומתריך כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם, והוא ממליכו בכל בחינה

סיכום החידוש:

עשרה מאמרות שבהן נברא העולם, שהוא ממליכו בכל בחינה, מלמטה למעלה עד שמגיע לדרגה הגבוהה, וכדלהלן. ועל זה שואלת הגמרא, מאי ניהו הם העשרה מאמרות, אילימא 'ויאמר' דבראשית שבכל אחד מהם מפורט מעשה בראשית, ומובן מה גשמיות שיין בזה, הני תשעה הויין, והיכן המאמר העשירי. ומתרתת הגמרא בראשית נמי מאמר הוא, אף שהוא כולו רחניות, מכל מקום יש בו תחילת ההשתלשלות לגשמיות, דכתיב 'בדבר ה' שמנים נעשו', ודבר שהיא מדרגה תחתונה שיין רק בדבר שיש בו גם גשמיות.

נתבאר הגמרא, אין פוחתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות. הבינה הגמרא, שבריאית העולם הגשמי היתה על ידי שהשתלשל בעשרה בחינות מלמעלה למטה, והיות ואדם פגם הרי הוא צריך לעשות תשובה על ידי הזכרונות ושופרות, ולכן ישנם עשרה פסוקים לעלות מדרגה לדרגה, עד שיגיע למדרגה העליונה. אמנם שואלת הגמרא, הני עשרה מלכיות כנגד מי - הרי המלכויות הם כבר בבחינה עליונה ומה שיין בהם עשר מדרגות, שהרי כבר נמצאים במלכות. ומתרתת הגמרא, אמר רבי יוחנן כנגד

ותוציא לאור משפטנו

כאים בטענת משפט אלא בצד הרחמים, איך יכולים העבדים לבא בטענת המשפט. ובמה שאמרנו אתי שפיר, שלפי שהעבדים אין להם כלום משלהם, דמה שקנה עבד קנה רבו (פסחים פח, ב). ואפלו מה שצריך למזונם אין להם, דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך (כתובות מג, א), משום הכי צריך לבוא עמהם במדת החסד והרחמים כעובדא דרבה בר בר חנה למען תלך בדרך

מאי דאמרין (מוסף ר"ה), 'היום הרת עולם וכו' אם כעבדים וכו' עד שתוציא לאור משפטנו. קשה, דמעיקרא אמר אם כבנים רחמנו כרחם אב וכו', שמע מינה שאין לנו שום זכות לפי המשפט ואדרבא אנו צריכים לרחמים, ואחר כך אמר ואם כעבדים וכו' תוציא לאור משפטנו, אם כן לפי הדין והמשפט יש לנו טענת זכות, והא אדרבא העבדים גרועים מהבנים, ואם הבנים אינם

פרי שמשון

צריכים עשרה פסוקים להשלים ולתקן פגמים בעשרה בחינות של קדושה. אמנם מלכויות שהוא דרגה עליונה, שכבר מגיע למלכות היינו שתיקן מעשיו, על זה שואלת הגמרא, מדוע צריך עשרה פסוקים. יד. תירוצה הגמרא שגם במלכויות צריך עשרה פסוקים שממליכו בכל בחינה שבהם היה צמצום העולם מרחניות לגשמיות, ועל ידי העשרה פסוקים הוא עולה מדרגה לדרגה עד שמגיע להמלכה בבחינה הגבוהה שהיא רחניות, כדברי המדרש שמואל.

א. היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם. אם כבנים אם כעבדים, אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים, ואם כעבדים עינינו לך תליות עד שתחננו ותוציא לאור משפטנו, קדשו. ב. שדרך המשפט הוא שצריך לנהוג עם הדלים לפנים משורת הדין.

מִשְׁפָּטֵנוּ, דְּהִינּוּ הַמְשַׁפֵּט הָרְאוּ לָנוּ לְפִי עֲרֻכְנוּהָ,
שֶׁהוּא קִיּוּם הַפְּסוּק 'לְמַעַן תִּלְךְ בְּדַרְךְ טוֹבִים וְכוּ'.

טוֹבִים. וְהוּא מֵה שְׁאֵנוּ טוֹעֲנִים אִם כְּעִבְרִים עֵינֵינוּ
וְכו' עַד שֶׁתַּחַנְנוּ בְּמִדַּת הַרְחָמִים וְתוֹצִיא לְאוֹר

פרשת האזינו חידוש א

ביאור דברי רש"י בעדות השמים והארץ

וְעַל הַטַּעַם שֶׁפָּרַשׁ בְּפֶרֶשׁ נִצְבִּים: אָמַר
מִשָּׁה, הִסְתַּכְלוּ בַשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ שֶׁבְרָאתִי
לְשִׁמְשׁ אֶתְכֶם שְׂמָא שְׁנו אֶת מִדְּתֶם, וּמָה אֱלוֹ
שֶׁלֹּא נִבְרָאוּ לֹא לְשֹׁכֵר וְלֹא לְעֹנֵשׁ שְׂאֵם זֹכִים
אֵין נוֹטְלִים שְׂכָר וְאֵם חוֹטְאִים אֵינֶם מְקַבְּלִים
פְּרַעֲנוּת, כִּף אֶתֶם שְׂאֵם תְּקַיְמוּ תְּקַבְּלוּ שְׂכָר
וְאֵם תַּעֲבְרוּ תְּקַבְּלוּ עֹנֵשׁ עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.
עוֹד מְקַשִּׁים (קוֹשִׁיָה ב'), שֶׁהָרִי מְצִינּוּ שֶׁהָאָרֶץ
שֶׁנִּתְּהָ מִדְּתָה וְנִעֲנָשָׁה, דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (כ"ד
ה, ט) 'אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבְרוֹךְךָ' (בראשית ג, יז)
אָמַר רַבִּי יוֹסִי שֶׁהָאָרֶץ שֶׁנִּתְּהָ מִדְּתָה, שְׂאֵמַר
הַקָּב"ה (בראשית א, יא) 'עֵץ פְּרִי' שֶׁיְהִיָּה טַעַם
הָעֵץ כְּטַעַם הַפְּרִי, וְהִיא לֹא עֲשֹׂתָה כֵּן אֱלֹא 'עֵץ
עֹשֶׂה פְּרִי' (שם יב)^ה, וְלִפְיֶכָּה כְּשֶׁנִּתְּקַלֵּל אָדָם

הָאֲזִינּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאֲדָבָרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ
אָמְרִי פ"י] (דברים לב, א), פֶּרֶשׁ רִש"י
'הָאֲזִינּוּ הַשָּׁמַיִם' - שְׂאֵנִי מִתְּרָה בְּהֶם בִּישְׂרָאֵל
וְתִהְיֶה עֲדִים בְּדַבָּר וְכוּן 'וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ' וְכוּ'.
וְלָמָּה הֵעִיד בְּהֶם שָׁמַיִם וְאָרֶץ, אָמַר מִשָּׁה אֵנִי
בְּשׂוֹר וְדָם וְלִמְחַר אֵנִי מֵת, אִם יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל
לֹא קִבְּלֵנוּ עֲלֵינוּ הַבְּרִית מִי בָּא וּמְכַחֵשׁ, וְלִפְיֶכָּה הֵעִיד בְּהֶם שָׁמַיִם וְאָרֶץ, עֲדִים שֶׁהֵם
קִיּוּמִם לְעוֹלָם, שְׂאֵם יִזְכוּ יְבוֹאוּ הָעֲדִים וְיִתְּנוּ
שְׂכָרָם וְכוּ'^ב.

מְקַשִּׁים הַמְּפָרְשִׁים (קוֹשִׁיָה א'), דְּהָא בְּפֶרֶשׁת
נִצְבִּים (ל, יט)^א כְּתַב רִש"י שְׁנֵי טַעַמִּים
אַחֲרֵיכֶם, וְלָמָּה לֹא פֶרַשׁ שֶׁם גַּם הַטַּעַם הַזֶּה
שְׂאֵם יִזְכוּ יְבוֹאוּ הָעֲדִים.

פרי שמשון

ג. כשם שרב הורה לרבה בר בר חנה לנהוג עם הפועלים לפנים משורת הדין, משום שלא היה להם מה לאכול, כך הקב"ה מתנהג עם ישראל שהם בחינת עבדים שאין להם משלהם כלום, שנותן להם לאכול לפנים משורת הדין. ונעוץ מה שכתב רבינו בפרשת ויקרא (חידוש ה) שהנוח מן הצדקה בתורת עבד, אם הוא צדיק, יכול ליקח אף עבור אחרים, שגם הם ייושעו במה שאינם ראויים לו בתורת הצדקה. ד. נתבאר ש'תחננו' הוא לשון מתנת חיים. ה. היות שאנו דלים ועבדים, אנו מבקשים שלאחר המשפט תוציאו לאור, דהיינו להתנהג עמנו לפנים משורת הדין.

א. לפנינו גירסא ועוד שאם הכל וכו', והיינו שני טעמים. ונראה (עיין בדברי דוד) שהיו גירסאות ברש"י בלי תיבת ועוד, ותקנוה על פי הספרי. אמנם רבינו לא גורס כך. ב. שאם יזכו, יבואו העדים ויתנו שכרם, 'הגוף תתן פריה והארץ תתן יבולה' (זכריה ח, יב), והשמים יתנו טלם. ואם יתחייבו, תהיה בהם ידי העדים תחלה, יועזר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה' (לעיל יא, יז). ואחר כך 'ואבדתם מהרה' על ידי האומות. ג. על הפסוק: העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובהרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך. ד. זה לשונו: העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ - שהם קיימים לעולם וכאשר תקרה אתכם הרעה יהיו עדים שאני התרתי בכם בכל זאת. דבר אחר, העידתי בכם היום את השמים וגו' אמר להם הקב"ה לישראל, הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם, שמה שנו את מדתם שמה לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם, כענין שנאמר (קהלת א, ה) 'זרח השמש ובא השמש', הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם, שמה שנתה מדתה, שמה זרעתם ואתה ולא צמחה, או שמה זרעתם חטים והעלתה שעורים, ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד אם וזכין אין מקבלין שכר ואם חוטאים אין מקבלין פורענות, לא שנו את מדתם, אתם שאם זכיתם תקבלו שכר ואם חטאתם תקבלו פורענות על אחת כמה וכמה. ה. לשון המדרש (ולשון רבינו כלשון רש"י שם): שכך אמר לה

נפקדה גם היא על צוונה. ועוד מצינו במקום אחר שהארץ קבלה ענש כדאמרין בפרק ד' דסנהדרין (לו, ב), מיום שפתחה הארץ את פיה וקבלתו לדמו של הבל, שוב לא פתחה, שנאמר (ישעיה כד, טו) 'מכנף הארץ' ולא 'מפי' הארץ, ופרש מהרש"א שזהו ענש שלה שלא תאמר שירה בפה.

ועוד (קושיה ג'), דאיך קרא משה לשמים ולארץ להיות עדים, והא בפרק קמא דעבודה זרה (ג, א) אמרין, שטוענים האמות ששמים וארץ נוגעים בעדות הם ואי אפשר להיות עדים, והקב"ה מודה להם.

ועוד קשיא לן (קושיה ד'), שלושה טעמים למה ליה.

הוצרכו שלשה טעמים כנגד שלשה מיני פורענות

ונראה לתרץ שהצרכו שלשה טעמים נגד שלשה פרעניות הבאות עליהם חס ושלום אם לא יזכו. לפי שיש הפרעניות הכתובות בתורה בתוכחות שאומר הקב"ה לשלחם אם יחטאו, וכנגד אלו פרש הטעם הראשון בפרשת נצבים בפסוק (ל, יט) 'העידתי ככם היום את השמים ואת הארץ, וזה לשונו, וכאשר תקרה אתכם הרעה יהיו עדים שאני התריתי ככם בכל זאת, עכ"ל.

ויש פרעניות אחרות שבאות מהמקרים המתהווים בעולם, שמי שהוא טוב וצדיק הקב"ה יצילהו מפגעים רעים, ולהפך חס ושלום הרשעים נכשלים ונלכדים בהם, ועל זה נאמר (תהלים קיט, קסה) 'שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול'. וכנגד אלו פרש שם, דבר אחר הסתכלו בשמים ובארץ שלא שנו את מדתם וכו' ואף אתם אם תשנו את מדתכם שלא לעשות רצונו של מקום תהיו נלכדים במקרה הזמן הבאים שלא כסדר ומנהג.

ועוד יש פרעניות אחרות הבאות מחמת המזל או לפעמים שהמקום גורם, וכנגד זה פרש טעם שלישי.

בנצינים מדבר עם ישראל ובהאזינו מדבר עם שמים וארץ

ולפי שבפרשת נצבים היה מדבר עם ישראל, משום הכי לא פרש שם אלא שני טעמים נגד שני פרעניות, דהינו אותן הכתובות בפרשת תוכחות, שהקב"ה שולח אותן, או שבאות בפגע ומקרה שהקב"ה מציל מהם כל הצדיקים. אמנם בפרשת האזינו שמדבר עם שמים וארץ, פרש שם דוקא הטעם השלישי, שהשמים והארץ יתנו להם שכר וענש לפי הכח הנשפע להם מתחלת בריאתם, דהינו כח

פרי שמשון

הקב"ה, 'תדשא הארץ דשא וגו' [עץ פרי], מה הפרי נאכל אף העץ נאכל, והיא לא עשתה כן, אלא ותוצא הארץ דשא וגו' [עץ עשה פרי] הפרי נאכל והעץ אינו נאכל. וי. יש בקשיה זו שני חלקים. א, שמצינו שהארץ כן שניתה. ב, שמצינו שהארץ נענשה. ז. לשון הגמרא: אמר להם (לאומות העולם) הקב"ה, שמים וארץ יעידו בהם שקיימו את התורה כולה, אומרים לפניו רבונו של עולם שמים וארץ נוגעין בעדותן שנאמר (ירמיה לג, כה) 'אם לא בריתי יונם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתו וכו', אמר להם הקב"ה מכם יבאו ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה כולה וכו'. ח. סיכום הקושיות. קושיה ראשונה, מדוע בפרשתנו כתב הטעם שהשמים והארץ יהיו עדים, ולא כתב טעם זה בפרשת נצבים. קושיה שניה, על דברי רש"י, שהשמים והארץ אינם משנים מידתם ואינם נענשים, והלא מצינו שהארץ שניתה מידתה, וכן מצינו שנענשה. קושיה שלישית, כיצד יכולים להעיד שמים וארץ, הלא נוגעים הם בדבר, שאם ישראל יחטאו, לא יהיה קיום לעולם ויחרבו שמים וארץ. קושיה רביעית, מדוע צריך שלשה טעמים לעדות השמים והארץ, שנים בפרשת נצבים ואחד בפרשת האזינו. ט. שאינם נכשלים בפגעים רעים המתהווים בעולם. י. נתבאר, שיש שלשה טעמים לפורענות, וכנגד כל אחד מהם, ישנה עדות אחרת. פורענות א, עונש למי שעובר על התורה, והעדויות היא על מה שהקב"ה התרה. פורענות ב, מהמקרים המתהווים בעולם, שהצדיק ניצל ממנו. והעדויות היא שצריך להסתכל בשמים וארץ שהם לא עברו על רצונו של מקום. פורענות ג, הבאות מחמת המזל, ויבואר להלן, שהעדויות היא מה שהם בעצמם מענישים.

הַרְעָה' - יְהִי עֵדִים שֶׁהִתְרִיתִי בְכֶם בְּכָל זֹאת, עכ"ל. וְכֵן (-בהאזינו) אָמַר: שִׁבּוּאוֹ הַעֲדִים יִתְּנוּ שֹׁכֵר אוֹ עֹנֵשׁ, כִּהְיִיא דְפָרֵק קָמָא דְתַעֲנִית (ח, א) בְּמֵאמְרֵי בְחֻלְדָּה וּבּוֹר, וְעֵינֵי שָׁם בְּמִפְרָשֵׁי"י (תירוץ קו' ג) ⁹.

ב. כאו לפי הדין לא שייך שיעידו

וְעוֹד דְקָשְׁיָא מְעִיקְרָא לִיתָא, שֶׁהָרִי מִי שְׁחוּטָא, מְסַתְמָא חוּטָא בְּסִתְרָא וּבְהֶצְנַע וְאִין שְׁמַיִם וְאָרֶץ רּוֹאִים אוֹתוֹ וְאִינֵם יְכוּלִים לְהַעֲיֵד עֲלָיו. שָׁאֵם הוּא חוּטָא בְּסִתְרָא בְּבֵיתוֹ, הֲלֹא הִבִּיתִי אֵינּוּ קָרַקַע עוֹלָם שֶׁהָרִי הוּא תְלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוֹ, כְּדָאֲמַרִּינֵן בְּפָרֵק ג' דְעֵבּוּדָה זָרָה דָף מ"ז (ע"ב), הַמְשַׁתְחִיָּה לְבֵית אֶסְרוֹ דְתְלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוֹ כְּתְלוּשׁ דְמִי, וְאֵינּוּ נִקְרָא בְשֵׁם 'אָרֶץ' סִתָּם. וְאִף אִם יִחְטָא בְּקָרַקַע עוֹלָם כְּגוֹן בְּאִיזוֹ מְעָרָה וְכִיּוּצָא, אִי נִמְי שֶׁבְכָלֵל הָאָרֶץ יֵשׁ כָּל הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים אֲשֶׁר בְּאָרֶץ, וְזֵהוּ שְׁרָמוֹז בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה (טז, א), וְשָׁמָּא יֵאמֹר אָדָם מִי מְעִיד בִּי אֲבַיִי בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם וְקוֹרוֹת בֵּיתוֹ וְכוּ"י, הֲלֹא הִשְׁמִים אֵינֵם יְכוּלִים לְהַעֲיֵד, שֶׁהָרִי אֵינֵם רּוֹאִים אוֹתוֹ, וְקִיָּמָא לָן שֶׁהַעֲדִים צָרִיף שִׁירָאוֹ שְׁנִיָּהֶם כְּאֶחָד, כְּמוֹ שֶׁפָּסַק הַרְמְב"ם בְּפָרֵק ד' מֵהִלְכוֹת עֲדוּת (ה"א) ¹⁰, וּמְכַל

הַמְזַל אוֹ טְבַע הַמְקוּם. וְכֵן (-בהאזינו) דּוֹקָא כְּתָב שָׁאֵם יִזְכוּ יְבוֹאוּ הַעֲדִים וְיִתְּנוּ שֹׁכֵרִים כְּדִי לְצוּת לָהֶם. שְׁאִף אִם הַמְזַל לֹא יְהִי טוֹב, עִם כָּל זֶה אִם יִזְכוּ יִשְׂרָאֵל יְהִי מְחִיבִים הַמְזַלּוֹת לְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם טוֹבָה שֶׁהָרִי אֵינֵן לִישְׂרָאֵל וְכוּ' (שבת קנו, א), וְזֵהוּ שָׁאֵם יִזְכוּ וְכוּ', וְכֵן לְהַפְּךָ חֵס וְשָׁלוֹם וְלָכֵן הֶצְרַכְנוּ שְׁלֹשָׁה טַעֲמִים. וְדִיק שֶׁפִּיר לְכַתֵּב שְׁנַיִם שָׁם בְּפָרֵשֶׁת נְצָבִים וְטַעַם הַשְּׁלִישִׁי דּוֹקָא כְּאֵן (תירוץ קו' ד) ¹¹.

ב' טעמים ששמים וארץ אינם נוגעים בעדותן

א. כאו מדובר שהעדים יתנו שכר או עונש

וּמֵאִי דְאֲמַרִּינֵן בְּפָרֵק קָמָא דְעֵבּוּדָה זָרָה (ג, א), שֶׁשְׁמַיִם וְאָרֶץ נּוֹגְעִים בְּעֲדוּתָן הֵן, הֵינּוּ בְּמֵאִי דְמִיָּרִי הֵתֵם בְּדִין שֶׁל זְמַן הַתְּחִיָּה, שָׁאֵם יִשְׂרָאֵל לֹא קִיָּמוּ אוֹ לֹא קָבְלוּ הַתּוֹרָה, אִף שְׁמַיִם וְאָרֶץ בְּטָלִין.

אָבֵל כְּאֵן, עֲדוּת זֶה אֵינּוּ עֲדוּת לְרֵאוֹת אִם יִשְׂרָאֵל חִיבִים אוֹ לֹא, אֲלָא אֲדַרְבָּא כְּבֹר יִשְׂרָאֵל חֲטָאוּ וְכָאוּ עֲלֵיהֶם יְסוּרִין, וְכִדִּי שְׁלֹא יִתְרַעְמוּ יִשְׂרָאֵל לֹאמֹר לֹא קָבְלָנוּ עֲלֵינוּ הַבְּרִית, הֵם מְעִידִים עֲלֵיהֶם שֶׁמְשֹׁה כִּף הַתְּרָה בָּהֶם וְהֵם קָבְלוּ עֲלֵיהֶם, וְאֵינּוּ אֲלָא גְלוּי מִלִּתָּא בְּעֵלְמָא. וְזֵהוּ מַה שֶׁפָּרַשׁ (רש"י) שָׁם בְּפָרֵשֶׁת נְצָבִים: 'וְכֹאֲשֶׁר תִּקְרָה אֶתְכֶם

פרי שמשון

יא. מתורץ, ישנם שלשה מיני פורעניות, ועל שלשה מינים אלו ישנם שלשה עדויות. עונש א, עונש ישיר שמענישים משמים למי שחטא. עונש ב, שבא על ידי מקרי הזמן, שישנו מקרה לא טוב על ידי השמים או הארץ, ומי שהוא צדיק, הוא ניצל מזה, ומי שאינו צדיק, אינו ניצל. עונש ג, עונש שבא מחמת המזל או המקום, שעל זה החהירו השמים והארץ לתת שכר או להיפך, לפי מעשי היהודים. ובפרשת נצבים שמדבר עם ישראל, הביא שני העונשים הראשונים המתייחסים לישראל. ובפרשת האזינו, שמדבר עם השמים והארץ, מביא העונש שבא על ידי השמים והארץ. יב. בגמרא: ואמר רבי אמי באי רואה כמה גדולים בעלי אמונה מניין מחולדה ובור, ומה המאמין בחולדה ובור כך המאמין בדקדוש ברוך הוא על אחת כמה. וברשי: מחולדה ובור - שהמיתו שני בני אדם, מצוי הוא באגדה, מעשה בבחור אחד שנתן אמונתו לריבה אחת שישאנה, אמרה מי מעיד והיה שם בור אחד וחולדה, אמר הבחור בור וחולדה עדים בדבר, לימים עבר על אמונתו ונשא אחת והוליד שני בנים, אחד נפל לבור ומת, ואחד נשכתו חולדה ומת, אמרה לו אשתו מה מעשה הוא זה שבנינו מתים במיתה משונה, ואמר לה כך וכך היה המעשה. המאמין בהקב"ה - שמשומו עד בינו לבין חבירו - על אחת כמה וכמה. יג. מתורץ, שאכן שמים וארץ נוגעים בעדותן. אלא שכאן אין הכוונה לעדות שאחד מעיד על השני, אלא עדות לתת שכר או עונש, ועיין עוד להלן. יד. שאו הארץ כן יכולה להעיד. טו. לפי סברא זו, אף עבירה שבתוך הבית, הארץ יכולה להעיד, שגם הבית נכלל בארץ. טז. עדי נפשות צריכין שיהיו שניהם רואים את העושה עבירה כאחד, וצריכין להעיד כאחד וחבלי דעת אחד, אבל דיני ממנות אין צריכין לכך וכו', כיצד היה אחר רואהו מתולדותיו וכו' כשעבר העבירה והעד האחר רואהו עובר אחת, אף היו שני העדים רואים זה את זה מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. היה זה המתרה בו רואה העדים והעדים רואין אותו אף על פי שני רואין זה את זה המתרה

מי שרואה חֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת אֲסוּר, אִם הוּא קָרוֹב אוֹ פְּסוּל אוֹ נוֹגֵעַ בְּדָבָר שְׂאִינוֹ יְכוּל לְהִיטֹת עַד, מִכָּל מְקוֹם יְכוּל לְהִכּוֹתוֹ וְלִיֶּסְרוֹ.

כל זמן שלא דן יכול להעיד

וּפְסַק הֶרֶמְב"ם בְּפֶרֶק ה' מֵהִלְכוֹת עֲדוּת (ה"ח), שְׁכָל עַד שֶׁהֵעִיד בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת, אִינוֹ יְכוּל לְהִיטֹת דִּין בְּדִין זֶה. וְכֵתֵב הַפֶּסֶף מִשְׁנֵה, שְׁסוֹבֵר הֶרֶמְב"ם דְּדוֹקָא כְּשֶׁכִּבֵּר הָעֵיד הָעַד אִינוֹ יְכוּל לְדוֹן, אֲבָל אִם לֹא הָעֵיד יְכוּל לְדוֹן אֲפֹלוּ בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת, שֶׁמִּשְׁמַע מִזֶּה שְׁכָל מִי שֶׁרֹאֶה אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מְעִיד נִקְרָא עַד. וּבְפֶרֶק ה' מֵהִלְכוֹת מְמָרִים (ה"ב)², פֶּסֶק שְׁמִי שֶׁעָבַר עֲבָרָה וְנִגְמַר דִּינוֹ לְמִיתָה וּבָא אַחַר וְהִכְהוּ וְקִלְקְלוּ פְטוּר, אֲפֹלוּ אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן קִדְּם שִׁיעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה דְקָרִינֵן בִּיהַ (שְׁמוֹת כב, כו) 'וְנִשְׂיָא בְּעַמְּךָ לֹא תֹאדָר' - בְּעוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה עַמְּךָ (יְבֻמוֹת כב, ב), שֶׁמִּתָּר גְּמוּר לְהִכּוֹתוֹ וְלִקְלָלוֹ. וְאֵף כֵּן לְאַחַר שֶׁאִמְרַם מִשֶׁהַּ הַקְּלָלוֹת לְיִשְׂרָאֵל חֵס וְשְׁלוֹם אִם יִחְטְאוּ, צָוָה לְשִׁמִּים וְאָרֶץ נְמִי לְהִכּוֹתָם וְלִיֶּסְרוֹם כְּשִׁירָאוּ שֶׁעָבְרוּ עַל הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת (תִּירוֹץ קו' א')³.

לא שינו מידתם היינו מידתם הקבועה

וּמַה שֶׁפָּרַשׁ רַש"י שֶׁם שֶׁהֵם לֹא שָׁנוּ אֶת מִדְתָּם וְכוּ'. הֵינּוּ שְׂלֵא שָׁנוּ מִמָּה שֶׁקִּבְלוּ עֲלֵיהֶם,

שֶׁכֵּן כֵּן כֵּן שֶׁהָאָרֶץ רֹאֶה וְהַשָּׁמַיִם אִינָם רֹאִים⁴. וְאֵף עַל פִּי שְׁדִין זֶה אִינוֹ אֲלֵא בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת וְלֹא בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת (רמב"ם שם), הֵלֵא בְּפֶרֶק י"א מֵהִלְכוֹת סִנְהֶדְרִין (ה"ד) כְּתֵב הַפֶּסֶף מִשְׁנֵה, דְּסִבְרָא לִיהַ לְהֶרְמֵב"ם כְּתִירוּצָא דְרַבָּא דְּמִלְקוֹת בְּמְקוֹם מִיתָה עוֹמֵד, וְכֵן פֶּסֶק שֶׁם הֶרֶב (עֲדוּת פ"ג ה"ב) שֶׁאֵף בְּדִין הַמִּלְקוֹת בּוֹדְקִים הָעֵדִים בְּדְרִישָׁה וְחִקְרָה כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׂים בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת וְאִין חִלּוּק בִּינֵיהֶם, אֲלֵא שֶׁהַמִּלְקוֹת סָגִי בְּבֵית דִין שֶׁל שְׁלִשָׁה וְלֹא בְּעֵינֵן כ"ג, וְאֵף כֵּן (בְּהַאֲזִינוּ) הִיֶּסְרוּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵם כְּמוֹ מִלְקוֹת⁵.

וְאִי אֲפֹשֵׁר לְעוֹלָם שִׁיְהִי עֵדִים אֲלֵא לְמִי שֶׁחֹטֵא בְּדוֹן וּפְשַׁע וּבְגִלוּי, וּמִי שֶׁחֹטֵא בְּפִרְהֶסְיָא, הֵלֵא כָּל שֶׁאֵר יִשְׂרָאֵל הֵם עֵדִים עֲלָיו, וְאִם חֵס וְשְׁלוֹם כָּל יִשְׂרָאֵל יִחְטְאוּ בְּפִרְהֶסְיָא וּבְדוֹן, חִיבִים כְּלִיָּה חֵס וְשְׁלוֹם, וְשִׁמִּים וְאָרֶץ בּוֹדָאִי שְׁנוֹגְעִים בְּעֲדוּת הֵם (תִּירוֹץ נוֹסֵף לְקו' ג')⁶.

נצטוו להעניש את ישראל ונקראים עד על שם הראיה

וְכֵן בְּפִרְשָׁה זֶה שֶׁהִיָּה מְדַבֵּר עִם הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ מִמֶּשׁ כְּדִכְתִּיב 'הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם' וְכוּ', אֵף עַל פִּי שֶׁמְצָוָה עֲלֵיהֶם לְהִיטֹת עֵדִים אִינוֹ רוֹצֵה לְזַמֵּר עֵדִים מִמֶּשׁ, אֲלֵא לְפִי שְׁכָל

פרי שמשון

מצרפן, היו שני העדים בבית אחד והוציא אחד מהן ראשו מן החלון, וראהו זה שעושה מלאכה בשבת ואחד מתרה בו, והכניס ראשו וחזר העד השני והוציא ראשו מאותו החלון וראהו אין מצטרפין עד שיראו שניהם כאחד וכו'. יז. נמצא, שאף על פי שהארץ יכולה להעיד, מכל מקום אין כאן שני עדים, שהלא השמים אינם יכולים להעיד יחד עם הארץ משום שלא ראו כאחד. יח. העולה מכאן, שגם המלקות דיני נפשות, וצריך ששני העדים יראו כאחד. יט. מתורץ, שכאן לא שייך עדות, שאם חטא בבית אין הארץ יכולה להעיד בעבורו. ואף אם חטא במערה שאו הארץ כן יכולה להעיד, או שנאמר סברה שגם הבית נכלל בארץ והארץ יכול להעיד, מכל מקום עדיין אין כאן שני עדים. שהרי השמים אינם יכולים להעיד ביחד עם הארץ. ובדיני נפשות הכולל דיני מלקות אמרו שאין העדים מעידים עד שראו שניהם כאחד. ואם ישראל חטאו במזיד, אם זה יחידים, או האחרים מעידים עליהם ואינם צריכים לעדות שמים וארץ. ואם הציבור חטא, או בודאי הם נענשים. וזה העונש, היינו העדות של השמים והארץ. כ. רבינו בא כאן לשאול, כיצד שמים וארץ יכולים להעניש, הלא לאחר שנעשו עדים אינם יכולים להעניש, שהלא אין עד נעשה דיין. כא. מתורץ, שבפרשתנו מדבר לשמים וארץ עצמם, והזהירם להעיד דהיינו לייסר ולהכות את ישראל אם לא ישמרו המצוות. ומה שרואים את ישראל, זה נקרא עדות. ואם היו מעידים בבית דין של אמלה, כבר לא היו יכולים להעניש, שהרי אין עד נעשה דיין. אמנם היות שלא העידו, יכולים הם להיות דיינים ולהעניש את ישראל.

והבריות מקללות שדים שינק מהם, עכ"ל. הרי שהכל הוא לענש האדם ולא לענש הארץ (המשך תירוץ קו' ב) ¹².

ביאור דברי רש"י בפ' בראשית

ולפי דרכנו יתרון מה שמקשים העולם על פרוש רש"י, והם דברי בראשית רבה פרשה כ' (ס"ח) ¹³, שאם הזבובים והפרעושים באו לעולם אחר חטא אדם הראשון, אם כן היתה הבריאה חסרה, וכתוב (קהלת א, ט) 'אין כל חדש תחת השמש'.

הפרעושים נבראו מתחילה רק שלא היציקו לאנשים

ולדין ניחא, שאין הכי נמי שהכל נברא בששת ימי הבריאה, אבל לא שיהיו מזיקין ומצערין את הבריות. ועוד, שלא יהיו כל כך ברבוי גדול אלא מעט כמו שאר המינים, או לא יהיו מצויים בין הבריות כמו הנחשים. ולאחר שחטא אדם, נתקלה האדמה שתוציאם בכל מקום ומקום וברבוי גדול שיהיו מזיקים את הבריות, ואין הכי נמי שאם לא חטא אדם מתקלה או שהדורות להבא יתקנו מעשיהם לגמרי, גם הארץ תהיה מתקנת, שהרי היא מצד עצמה אינה ראויה לא לענש ולא לשכר, וצדקו דברי רש"י ז"ל ¹⁴.

כמו שפרש שמא עלה לגלגל חמה מן המערב או שמא זרעתם לארץ ולא צמחה וכו', שהם דברים מפרסמים. ומה שהארץ שנתה בעץ עשה פרי ¹⁵ או בקבול דמו של הכל, אלו הדברים היו בהצנע ובסתור, ועדין לא קבלה עליה הפך זה ואינו נקרא שנוי מדתה ¹⁶, מה שאין כן ישראל שכבר קבלו עליהם לשמר ולעשות כל המצוות שבתורה (תירוץ קו' ב) ¹⁷.

העונש שהארץ קיבלה מתייחס לאדם ולא לארץ

ועל מה שהקשו, שמצינו שהארץ קבלה ענש כדכתיב 'ארורה האדמה בעבורך'. אדרבא משם ראיה לדברי רש"י ז"ל, שאם נאמר ששמים וארץ אם לא יזכו יקבלו ענש, אם כן קשה למה לא נתן לה ענש מיד כשחטאה, ולמה המתין שיחטא אדם. אלא ודאי, שבארץ עצמה לא שיך לא ענש ולא שכר, וכל הענשים הנמצאים בה הכל הוא לענש האדם, וכמו שפרשו המפרשים (כלי יקר) על (ויקרא יח, כה) 'ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקא הארץ את ישביה' ¹⁸. וכן פרש רש"י על פסוק 'ארורה האדמה בעבורך', מעלה לך דברים ארוכים כגון זבובים ופרעושים ונגמלים, משל לייצא לתרבות רעה,

פרי שמשונו

כב. שלא הוציאה עץ בטעם הפרי. כג. וכן מצינו לגבי בני ישראל, שיש חילוק בין דבר שבפרהסיא שעליו היו ערבים כבר מקבלת התורה. אמנם לגבי דבר שבצנעה לא קבלו עליהם ערבות. עד שנכנסו לארץ ישראל, כמובא בסנהדרין (מג, ב) אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר רבבי שמעון: לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן. וברש"י: לפי שלא ענש - המקום את צדיקים שבישראל, על הנסתרות - שביד עוברי עבירה, אלא על העבירות הידועות, עד שעברו את הירדן - ושמעו וקבלו עליהם ברבות וקללות בהר גריזים הר עיבל ונעשו ערבים זה בזה כדאמרין במסכת סוטה (לו, ב), מיד נענשו זה על זה, ואפילו לא ידע זה בעבירות שבהר חבירון. כד. הוקשה על דברי חז"ל שאמרו, שיש לא שינתה מידתה. ומתורן, שאכן לא שינתה בדבר שקיבלה עליה. שהיא קיבלה עליה לא לשנות מסדר הילוכה שהוא דבר מפורש, ושינתה רק בדבר בדבר שהוא בצנעה ובסתור, וזה לא היפך המידה שקיבלה על עצמה. מה שאין כן ישראל, שקיבלו עליהם כל המצוות. כה. זה לשונו: כשחטא האדם נפקד גם היא על עוונה ונתקללה. ופירושו, שעונש הארץ הוא מה שהיאקאה את יושביה, ואין העונש לה ישירות. [ושם מבואר בהרחבה מדוע אכן נענשה הארץ רק לאחר שחטא האדם]. כו. הוקשה על דברי חז"ל שאמרו, הארץ לא נענשה. ומתורן, שאין עונשה מתייחס לארץ, שהיא לא הפסידה שום דבר מהעונש. והעונש הוא רק לאנשים אשר עליה, שיהיה להם פרעושים וכו', ושלא יצמח להם תבואה אלא קוצים ודודרים, וכן שלא תפתח פיה לטובה אלא לרעה. כז. 'ארורה האדמה בעבורך' שתהא מעלה לך דברים ארוכים כגון יתושין, ופרעושיין, חבובים. כח. מתורן, שאין כוונת רש"י שלולא חטא האדם לא היו בובים ופרעושים כלל אלא. שאכן היו קיימים, אך לא היו מוזיקים את הבריות, או שלא היו כל כך בריבוי, או שלא היו נמצאים במקום ישוב אלא במדבר וכדו'.

עכ"ל. וכן פרש הרי"ף, שוב לא פתחה לטובה בין לצדיקים בין לרשעים, אבל לרעה פתחה לרשעים^ל, עכ"ל.

כשיהיה העולם מתוקן יחזור לארץ הפה ותאמר שירה

וכשיהיה העולם מתקן יהיה גם לה פה לומר שירה כמו שאמרו ז"ל, ומשום הכי היא מתאנה ומתפללת שיתקנו הדורות ויבא משיח בעגלא ובזמן קריב, וכן היתה מתפללת בימי חזקיהו צבי לצדיק (ישעיה כד, טז) - עשה צביונו לצדיק, כשבקש הקב"ה לעשותו משיח, כדאיתא בפרק י"א דסנהדרין (צד, א) ועין שם^ל.

סיכום החידוש:

צריך שלשה טעמים (קושיה ד').

אלא שיש חילוק גדול בין פרשת נצבים לפרשתנו. בעוד שבפרשת נצבים משה רבינו עומד ומוזהיר את ישראל, שהוא העיד בהם את השמים והארץ, שיתכן שני אופנים של עונש. א, עונש שבא באופן ישיר מן השמים. ב, עונש שבא על ידי מקרי הזמן, רק שהצדיק ניצל מהם, ומי שאינו עושה רצון ה' נכשל בהם. והעדויות כאן מדובר באופן שחטאו ישראל וקבלו יסורים ועונשים, ואם יש להם תלונה על כך, אז השמים והארץ מעידים שעונשים אלו ניתנו כדין היות שישראל לא עשו רצון ה'.

אמנם בפרשת האזינו, משה רבינו מדבר על אופן שלישי של עונש, ששמים

והינו דאמרינן בפרק קמא דברכות (י, ב) 'איש האלהים קדוש הוא' (מלכים ב' ד, ט) שלא ראתה זבוב עובר על שלחנו^ט. ועוד בפרק ז' דסנהדרין (נט, ב) חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, שאמלא לא נתקלל נחש וכו'^{לא}.

מה שהארץ לא פתחה פיה היינו עונש לאדם

והכי נמי ההיא ד'מכנף הארץ' וכו' הוא לענש בני אדם מחמת חטאו של קין. וכן נראה ממה שהקשו שם התוספות בפרק ד' דסנהדרין (לו, ב), לטובה לא פתחה, ואם תאמר והא פתיב (שמות טו, יב) תבלעמו ארץ, ויש לומר, טובת הנכרים אינה קרויה טובה,

נסכם בס"ד את החידוש, לפי סדר של קושיה ותירוץ.

רש"י מסביר אצלנו את הפסוק 'האזינו השמים והארץ, שישראל קיבלו עליהם הברית, ומשה מעיד בשמים ובארץ שיתנו שכם של ישראל כשיקיימו התורה, ויענישו בפורענות אם לא יקיימו. ובפרשת נצבים על הפסוק 'העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ', אומר רש"י שני טעמים אחרים. טעם א', שהם יהיו העדים שהקב"ה התרה בישראל. טעם ב', כמו ששמים וארץ לא שינו מידתם ולא נענשו, כך אתם ישראל אל תשנו מידתכם ואל תענשו.

וצריך להבין, מדוע רש"י מחלק בטעמים בין פרשה לפרשה (קושיה א'). ומדוע בכלל

פרי שמשו

בט. מכאן שאדם קדוש אין זבוב על שולחנו, והוא כמו לפני חטא, שאף שהזבובים היו קיימים, מכל מקום לא היו מפריעים לאדם. ל. כאן ראינו לאנמר לעיל, שקללת האדמה, אינה כלפי עצמה, אלא מתיחסת לאדם. לא. שאלמלא נתקלל נחש, כל אחד ואחד מישראל היו מודמנין לו שני נחשים טובים אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום להביא לו סנדלבונים טובים ואבנים טובות ומרגליות, ולא עוד אלא שמפשלין רצועה תחת זנבו ומוציא בה עפר לגינתו ולחורבתו. וגם מכאן מוכח, שאף שנבראו המזיקים, מכל מקום לא היו מזיקים לאדם. לב. העולה מכאן, שמה שהארץ פתחה פיה היינו טובה לאנשים, שישמעו הזמירות. ומה שלא פתחה, היינו רעה לאנשים, שלא ישמעו הזמירות. לג. אמרה מדת הדין לפני הקב"ה, רבונו של עולם ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשיתו משיח, חוקיה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח, לכך נסתתם, מיד פתחה הארץ ואמרה לפניך רבונו של עולם אני אומרת לפניך שירה תחת צדיק זה ועשהו משיח, פתחה ואמרה שירה לפניך שנאמר 'מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק' וגו', אמר שר העולם לפני רבונו של עולם צביונו (-רצונו) עשה לצדיק זה.

מכל מקום השמים אינם רואים. והדין בידינו נפשות, ונכלל בזה גם דיני מלקות ועונשים, שצריך ששני העדים יראו כאחד.

ואם חטאו חלק מישראל בפרהסיא, אין צריך לעדות שמים וארץ, כי ישראלים אחרים יכולים להעיד. ואם כולם חטאו בפרהסיא, אז בודאי שאין שמים וארץ יכולים להעיד, שאז בודאי יתבטלו שמים וארץ. ולכן בפרשת האזינו שלוקים ישראל, אין הם יכולים להעיד. אלא מדובר על כך שנצטוו להעניש את ישראל, שכל מי שרואה שחבירו חטא, הוא יכול להענישו, ואין צריך דוקא עדים.

ואין לשאול, שאין העד נעשה דיין, שכל זמן שלא העיד, יכול לדון. ואין לחשוש שעשו תשובה, שאף לאחר שעשו תשובה יכולים להענישם.

*

עוד קשה (קושיה ב'), שרש"י אומר ששמים וארץ לא שינו מידתם ולא נענשו. וקשה, שמצינו שהארץ שינתה, כשהקב"ה אמר שתוציא 'עץ פרי' כלומר עץ בטעם פרי, והיא הוציאה 'עץ עושה פרי' שרק לפרי יש טעם הפרי ולא לעץ. ונענשה לאחר שהאדם חטא, שתוציא קוץ ודרדר. וכן ראינו ששינתה מידתה במה שפתחה פיה לבלוע דמו של הבל, ונענשה שלא פתחה פיה לטובה.

ויש לומר, שמה שקיבלו על עצמם לא לשנות, היינו דוקא בדברים המפורסמים [שהם חלק מהמהות שלה], כגון מה שמפורט ברש"י שהחמה לא זרחה בלילה, וכן הארץ לא הצמיחה קוצים. אמנם בדברים שאינם מפורסמים לא קיבלה על עצמה. אמנם ישראל קיבלו על עצמם כל המצוות, והקבלה כוללת לקיים המצוות גם בסתר.

ומה שנענשה הארץ שתצמיח פרעושים ושלא תפתח פיה לטובה. אין העונש מתייחס לארץ אלא לאדם, כמו שכתוב 'ארורה האדמה בעבורך', והקללה היא גם בעבורו

וארץ בעצמם יענישו את ישראל, אם יתנהגו שלא כדין.

ומובן שיש שלשה טעמים, ומדוע בפרשתנו לא נוקט רש"י את הטעמים שנוקט בנצבים, מפני שכאן בהאזינו מדבר לשמים וארץ בעצמם שהם יענישו את ישראל, מה שאין כן בנצבים שמדבר לישראל שהם צריכים לעשות רצון ה' כדי שלא יענשו באחד משני הדרכים, והשמים והארץ יעידו בם.

*

עוד קשה (קושיה ג'), כיצד השמים והארץ יכולים להעיד, הלא במסכת עבודה זרה מוכח שלעתיד לבוא האומות ישאלו את הקב"ה מדוע ישראל מקבלים שכר והם לא, והקב"ה יאמר שהשמים והארץ יעידו שישראל קיימו התורה. והגויים אומרים ששמים וארץ נוגעים בעדותם, ומשמע מהמשך הגמרא שטענתם מתקבלת. ואם כן, כיצד כאן, כן הם יכולים להעיד, הלא הם נוגעים בעדות.

ומתוך תירוץ ראשון, שם מדובר לעתיד לבוא, שהקב"ה דן את ישראל, ובאמת אם ישראל אינם זכאים, אזי אין קיום לעולם, ולכן שמים וארץ נוגעים בעדותם. מה שאין כאן שהעדות אינה לראות אם הם חייבים או לא, אלא מדובר כאן בעולם הזה, שהקב"ה כבר העניש את ישראל, והשמים וארץ הם רק גילוי מילתא, ותשובה לשאלת ישראל מדוע נענשו, ועל כך באים שמים וארץ להעיד. ובפרשת האזינו מדבר שהשמים והארץ יעידו בכך שהם יענישו בפועל לאחר גזר הדין של הקב"ה.

תירוץ שני, שכאן אינו מדבר כלל על עדות. שהרי לא שייך כאן עדות, היות שאם חטאו בסתר בתוך בית, אזי אין הארץ יכולה להעיד משום שאין הארץ רואה, שהרי הבית הוא חלק נפרד מהקרקע, שאינו נחשב קרקע עולם. ואם יחטא בתוך מערה. או שנאמר שהחוטא בתוך בית גם נחשב שהארץ רואה.

שלא היו מצוים בין הבריות. ורק לאחר שחטא האדם, אז הוציאה האדמה אותם בריבוי גדול באופן שיזיקו את הבריות.

ומה שנענשה, שלא תפתח פיה, היינו גם רעת האדם, שלא תשיר, מחמת חטאו של קין. אמנם כשיהיה הגאולה השלימה, אז תפתח פיה, היינו לטובת האדם, שתשיר ותעשה רצון צדיק. ולכך הארץ מתפללת לומר שירה. בעגלא ובזמן קריב.

שלא תוציא לו חיטה, אלא קוצים ודרדרים. ואשר על כן נענשה דוקא לאחר שחטא האדם. וכן התחילה להוציא פרעושים וזבובים וכו', היינו לרעת האדם. ולפי זה יבואר היטב, מה ששאלו המפרשים, שהאדמה התקללה להוציא פרעושים וזבובים רק לאחר שחטא האדם. וקשה, הלא אין כל חדש תחת השמש. ולפי הנ"ל מובן, שאכן בתחילה הם נבראו. רק שלא היו מזיקים הבריות. או שלא היו בריבוי גדול, או

אור החיים הקדוש - רבי חיים בן רבי משה זיע"א

וכו' הם מורים על מדת הדין, וזה לך האות חדש תשרי שהאותיות למפרע תי"ו שי"ן רי"ש הוא זמן הדין הגדול אלא שהשם לצד רחמינו שיתף אות אחת משם הרחמים והיא יו"ד לרחם הדין (בראשית א, א)

י"ד שבתשרי מרמז על הרחמים

דע כי אמרו ז"ל (הקדמת תיקוני זהר) כי האותיות כשהם בדרך ישר על זה הדרך אל"ף ביי"ת גימ"ל וכו' הם רומזים למדת רחמים, וכשהם למפרע על זה הדרך תי"ו שי"ן רי"ש

בת עין - רבי אברהם דב בער בן רבי דוד זיע"א

חסד הנ"ל ואז ואהיה אצלו שעשועים יום יום מרמז לשני ימים ראש השנה שאז יומשך עליהם שני בחי' שעשועים הנ"ל על ידי תקיעת שופר (תחילת פרשת שופטים)

ממשיך חסד ע"י התורה ותקיעות

שעל ידי התורה יכול אדם לפעול ולהמשיך בחי' חסדים על ידי שיתדבק בתורה בכל לבבך בשני לבבות וימשיך שני בחינות

בן לאשרי - רבי יצחק בן רבי אשר אנטשיל הכהן זיע"א

שתלמידי חכמים מרבין בתפילה בימים נוראים שמבקשין על רוחניות, שזה נראה בעיניהם דבר קל, דלמה ימנע ה' תורתנו הקדושה מהחפצים, [ומזה] לומדים קל וחומר איך צריכים הם להרבות [בתפילה] על גשמיות, ומרבין גם כן בתפילה. ובזכות זה מתעשרין גם הלומדים על ידי פרי מעשיהם.

ברכת הת"ח בפרנסה ב"ה

יש לומר על פי דברי זוהר הקדוש (תקו"ז כב, א) צוחין ככלבא הב לנא חיי ומזוני, ועל ידי זה הלומדים אין מבקשים כי אם על רוחניות, ומאין ישיגו גם גשמיות. יש לומר על פי אומרם ז"ל (קדושין מ, א) מצוה העושה פירות יש לה פירות גם בעולם הזה. והנה בראות פשוטי העם

לימוד יומי מהספר הקדוש יסוד ושורש העבודה

בס"ד

מהאי גברא רבה ויקירא, מחצב סנפירא וכו', כמוהר"ר אלכסנדר זיסקינד בכמהור"ר משה.

פרשת האזינו

המשך קידוש לבנה

ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי, אשר תועלתו לא אמיש מעשות העתקת ביאור על כל תיבה הצריכה למוד בתחלתה.

חוק וזמן נתן להם. זה לשון אבודרהם, על שם 'חק נתן ולא יעבור' (תהלים קמח, ו), כלומר החוק והזמן שנתן להם בתחילת בריאתם אינם עוברים אותו, כי כן יהיה לעולם לא ישתנה סדרם, וזהו שאמר שלא ישנו את תפקידם, פירוש מה שהם ממונים ומופקדים עליו, עד כאן לשונו. והבית יוסף מבאר יותר על פי פירוש רש"י והר"ף וזה לשונו, תפקידם מצוה שצויתם להתנהג בהלוך תקופתיים, ששים ושמהים כו' כדכתיב 'והוא כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור לרוץ' כו', עד כאן לשון הבית יוסף.

אבודרהם זה לשונו, פועל אמת שפעולתו אמת, לבורא הוא חוזר שהוא הבורא הוא פועל אמת, וגם הפעולה עצמה היא אמת שהיא קיימת שנאמר (תהלים קמח, ז) 'זיעמידם לעד לעולם'. ויש מפרשים פועל אמת שפעולתו אמת, שבדין מיעט את הלבנה, עד כאן לשון האבודרהם.

וללבנה אמר, בזה נעתיק לשון הבית יוסף כי הוא מבאר יותר וזה לשונו, וללבנה אמר הקב"ה שתתחדש בכל חדש, עטרת תפארת לעמוסי בטן, סימן הוא להם שאף הם שמונין לה עתידים להתחדש בגלות כמותה ולפאר ליוצרים, עד כאן לשון הבית יוסף. זה לשון האבודרהם, עטרת תפארת על שם 'היית עטרת תפארת ביד ה' (ישעיה סב, ג), לעמוסי בטן, כדי שיהיו ישראל מונין לחידושה שנקראים עמוסי בטן שנאמר (שם מז, ג) 'העמוסים מני בטן', שהם עתידים להתחדש כמותה על שם 'תתחדש כנשר נעורכי' (תהלים קג, ה), ואמרינו בפרקי רבי אליעזר רבן שמעון בן גמליאל אומר, עתידים ישראל להתחדש ולהתקדש כמו שהלבנה מתחדשת ומתקדשת. ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו, שהוא ימלוך עלינו בכבוד מלכותו, ברוך אתה ה' מחדש חדשים, בכל שלשים יום כמו שאמרנו, עד כאן לשון האבודרהם. נמצא לפי פירושם כן הוא המשך התיבות, וללבנה אמר שתתחדש, פירוש הקב"ה אמר לה שתתחדש בכל שלשים יום, והוא עטרת תפארת וסימן טוב גם כן לישראל שנקראים עמוסי בטן, שאף הם עתידים להתחדש לעתיד כמותה ולפאר כו'. ויהנה האדם לומר הנוסח שאף הם עתידים להתחדש, והוא נוסח הטור והאריז"ל.

אחר כך ידלג שלשה דלוגים ויאמר ברוך יוצרך כו'. ונוסח האריז"ל על דרך הסוד כך הוא, ברוך עושך ברוך יוצרך

ברוך בוראך ברוך קונך. וידלג ויאמר כשם שאני רוקד כנגדך כו', ופסוק תפול עליהם אימתה ופחד כו' ישר והפוך, ויאמר פסוק זה ישר והפוך במתן גדול ובכוונה עצומה, כי השלש דלוגים ושבח של ברוך עושך כו' ופסוק זה ישר והפוך דוקא, כל זה הם תקונים גדולים ונפלאים על דרך הסוד בעולמות העליונים ולהכרית הקליפות.

ועל פי כתבי האר"י ז"ל צריך לדלג גם כן קודם אמירת ברוך עושך, ושלש דלוגים דוקא בכל פעם, ועושה בזה תקון גדול. וזה הוא סדרו, יעשה שלש דלוגים ויאמר ברוך עושך ברוך יוצרך כו', כשם שאני רוקד כו', ופסוק תפול עליהם ישר והפוך, ואחר זה יעשה עוד שלש דלוגים ויתחיל ברוך עושך ויאמר על הסדר הראשון, וכה יעשה פעם שלישי. אחר כך יאמר דוד מלך ישראל חי וקים ג' פעמים, שלום עליכם ג' פעמים, סימן טוב כו' ג' פעמים. ויהנה האדם בכל הסדר, כי כל הסדר דהיינו הדלוגים וכשם שאני רוקד ופסוק תפול כו' ודוד מלך ישראל כו' וסימן טוב כו', כל זה במסכת סופרים והובא בטור גם כן, והאר"י ז"ל כתב על כל הנ"ל כוונות עצומות ונוראות. אחר כך יאמר על הסדר שנדפס בסדורים, ואחר הסדר ינער בשולי בגדיו.

פרק שני

זאת עולת חודש בחדשו לחדשו השינוי לשנות בגדיו בראש חודש, שילבש האדם איזה מלבוש חשוב. וסימנם 'חמ"ש חליפות שמלות' (פראשית מז, כב), חמ"ש ראשי תיבות חודש מ'זועד ש'בת יחלף שמלותיו. כן כתוב בספרים. וממה שנמצא בתקונים שאף בראש חודש מקבל אדם נשמה יתירה, בודאי ראוי וישר להלביש בגד חשוב כנ"ל. וזה לשון התקונים (תי' כא), נשמתא יתירא בשבת וביומין טבין ובכל מוספין איהי אמא עלאה תוספות רוח הקודש, עד כאן לשונו בקצור. הדי כתב בלשונו הקדוש ובכל מוספין, היינו בכל יום שיש בו מוסף, ודי בזה.

הנה כי כן יברך גבר ברכת המזון ויתפלל תפלתו בכל הימים, מהראוי להיות בכוונה עצומה, וביותר צריך לזרו ולהזהר בתפילות וברכת המזון של יום ראש חודש, בכדי שלא יבא לידי שכחה מלהזכיר בהם יעלה ויבא. כי זה ברור, אם האדם מתפלל תפלת י"ח או מברך ברכת המזון בכוונה עצומה, בודאי לא יבא לידי שכחה מלהזכיר בהם יעלה ויבא, אך אומר השכחה מפאת חסרון הכוונה הוא, ויהנה לומר תפלת יעלה ויבא בכוונה עצומה, ודי בהערה זו.

בקשת רבינו בצוואתו:

בקשתי היא במאד מאד שיקבעו בו שעור למוד בכל יום, ומבטיח אני אותם שאהיה מליץ טוב בתמידות בעדם בעולם העליון,

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנטשיל ז"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

עורך: הרב עוזיאל אדרי
רב המרכז הרפואי סורוקה

חדש! ניתן לשמוע וורטים וסיפורים מהבן לאשרי ברכה משולשת ז"ע
בקול הישועות 0733-454-554 שלווחה 7

על ידי הקדושה נתגבר על העולם

וכל הכסף שהכניס יוסף הצדיק למצרים מכל העולם בשנות הרעב, לקחו איתם בני ישראל כשיצאו ממצרים ברכוש גדול.

כמו שכתבו בספרים הקדושים בספר 'דברי אמת' מהחווה מלובלין זיע"א בשם הבעל שם טוב הקדוש זיע"א (פרשת לך). 'ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרט' (בראשית טו, יח). לשון כריתת הברית נאמר גם אצל הנביא נחמיה 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך וכרות עמו הברית לתת את ארץ הכנעני החיתי האמורי והפריזי והיבוסים והגרגשי לתת לזרעו' (נחמיה ט, ח). לשון הברית הידוע פירשנו בעזרתו יתברך, דהנה נראה לי שאיתא בשם הרמב"ם ז"ל טעם על כריתת הערלה, שהוא שורש וגודלות התאוה להכניעה ולהיות הולדה טובה לשמו יתברך, הנה שמעתי בשם הרב רבי ישראל בעל שם ז"ל כי שבעה עממים הם נוכחים לשבע ספירות הבניין. והנה לפי זה 'כנעני' היפך 'חסד' הוא 'אווות אחרות', על כן נקרא 'כנעני' לשון 'סותר' שמקלקל ומפסיד מנשמתו חלילה בשביל חיי שעה רעה. ו'החיתי' לשון 'יראה ופחד אל תחת' היפך פחדו יתברך. 'אמורי' לשון 'התפארות' כמו 'את ה' האמרת היום' היפך ישראל אשר כך אתפאר. וכן 'הפריזי' לעומת 'נצח' כי מי שיש לו אהבתו יתברך, עושה השתדלות להיות כן לעולם ולנצח, ומנצח המנועים ממנו יתברך, וכן מנצח לפניו בנגינות והיפך הוא 'המריב' ורוצה לנצח את חבירו. ו'הפריזי' יש לומר לשון 'מפריז' על מידותיו, ויש לומר לשון ערי הפריזי בשביל גיבורים שיכולים לעשות מלחמה כידוע ברשי" (פרשת שלח). וזה אומרו 'יהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט והכנעני והפריזי אז יושב בארץ' (בראשית יג, ז). על ידי זה 'הפריזי' אז יושב בארץ" כי על ידי 'ריב' לילה נותן כוח לקליפת הפריזי' לעומת 'נצח הקדוש', ומה שאמר 'הכנעני' הוא, כי כמו ש'עיקר המידות' כולם הוא 'האהבה' שלא תהיה אהבה רק לו יתברך. ועל כן כתיב 'אחד היה אברהם' (יחזקאל לג, כד). כי עיקר הוא האהבה לו יתברך, כמו שהיה 'אברהם' רק אהבה לו יתברך בלבד, כן נמי להיפך 'הכנעני' הוא נואף שורש כל המידות הרעות, שעל ידי זה בא לקטטות ולכלל המידות הרעות, שעל כן 'הוא כלל' השנא

'בהנחל עליון גוים בהפריזו בני אדם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל' (לב, ח). כתב רש"י כשהנחיל הקב"ה עולמו למכעיסיו את חלק נחלתו, 'דור אנוש' הציפן ושטפם במי האוקיינוס, 'דור הפלגה' הפיצם בעולם, והיה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן, אלא 'יצב גבולות עמים' קיימם ולא איבדם, בשביל 'מספר בני ישראל' שעתידין לצאת מהן בני ישראל מבני שם, 'הציב גבולות עמים' למספר שבעים נפש בני ישראל שירדו למצרים כנגדן שבעים אומות ולשון.

ופירש 'שפתי חממים' וזה להראות יקרת ישראל, כי שבעים נפשות ישראל חשובים ושווים בעיני ה' כשבעים העמים הראשונים. ואף על פי שחטאו דור אנוש דור המבול ודור הפלגה, ה' יצב וקיים את גבולות הגויים, ולא השמידן בשביל ישראל שיצאו מהן.

וצריך להבין מהו העניין שהזכיר רש"י שבעים האומות היו בעלי עבירה ומידות רעות ומכעיסין במעשיהן לפניו יתברך, שבעים נפשות בני ישראל הן כנגד שבעים האומות.

ויש לומר שהא בהא תליא, שהנה שבעים נפשות ישראל הן כנגד שבעים אומות העולם, כי יש שבעים מידות רעות כנגד שבעים האומות, ולכל אומה יש לה מידה רעה בפני עצמה, וכל עיקר חיותה של אותה אומה מכוח הטומאה של אותה תאוה ומידה רעה, והן מפילים את המתגוררים בארצם בתאוה ומידה רעה זו שלהם, כי על ידי זה המלאך השר שלהם בשמים, שהוא אחד משבעים המלאכים שרי אומות העולם של מעלה, ששורשם בקליפות הטמאות מידות הנפולות, מקטרט ונותנים ממשלה ושלטיה על המתגוררים בארצו, ויש להם על ידי זה וטקף ושעבוד עליהם, אך כאשר בא ישראל להתגורר שם ומתגבר על תאוה ומידה רעה זו של אותה אומה, בעמידה בניסיון הזה הוא מכניע את כוח הטומאה ומפיל את המלאך השר של אותה אומה למעלה, ואין להם לאותה אומה שום ממשלה ושלטיה עליו, אלא אדרבא הוא השולט עליהם ועל ידי קיום התורה והמצוות באותה ארץ, הוא מוציא יקר מזולל את ניצוצות הקדושה שבארצם, כמו שהיה אצל יוסף הצדיק ע"ה שהתגבר על אשת פוטיפר ולא נפל בתאוות מצרים שנקראת "ערוות הארץ", ואדרבא הוא שלט עליהם ו'יוסף הוא השליט בכל ארץ מצרים',

ברכה משולשת

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנטשיל ז"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

הבטיח בהקדמת ספריו: כל הלומד ויגיד בשמי דברי תורה,
אני מתפלל עליו תפילה קבועה בכל יום ואמליץ טובה עליו
לישועות מכל צרה, לשפע בכל טוב של קדושה והצלחה
ברוחניות ובגשמייות בעוה"ז ובעוה"ב, ושיתעורר ליבו ברוח
טהרה ויראת שמים לעבודת ה' באמת ובלבב שלם.

שכנבראים נטעם ה' מב' אילנות אילן אחד טוב ואחד רע,
אילן הטוב הוא אדם הראשון, אילן הרע הוא ס"מ אדם
בליעל, וכשחטא אדם הראשון ונתערב רע בטוב, חזרו
להיות יוצאים מהולדת אדם הראשון גם נפשות רעות,
עד שיצאה נפש אחת טהורה שבה כלולות כל הנשמות
הקדושות ונתברר האילן הטוב מחדש וזה הוא יעקב
אבינו' עליו השלום, והבן הדברים. ואילן זה יש בו ע'
ענפים והם ע' נפש שירדו למצרים, ואשר על כן כאשר
הפריד ה' האומות הציב גבולם למספר בני ישראל' עשה
מהם ע' כנגד ע' ענפי הקדושה. והכוונה בזה כדי שתהיה
כל בחינה ובחינה של כל ענף מענפי הקדושה מושלת
על שכנגדה בחלק הרע, וזה סוד רגליה יורדות מות'
(משלי ה, ה). שרגלים של הקדושה דורכים על ראשי
הקליפה, ובמצאים ענפי 'יעקב' שולטים ומולכים על
'האומות', ואמר כי 'חלק ה' עמו' פירוש טעם לזה, להיות
שהאומה אשר בחר לו ה' שיהיה הוא המושל עליה הם
'ישראל', לזה נתכוון ה' והמליך ונישא את בני ישראל על
כל האומות, ובה כאשר הוא מולך על ישראל אנה הוא
מולך על כל העולם כולו, ואמרו 'חלק ה' עמו' יכוין אל
ישראל לאחר שקיבלו את התורה שאז יקרא בשם 'עם
ה', ואמרו 'יעקב חבל' פירוש החבל שהוא ראש הנחלה.

וכן כתב ה'פלי יקר' בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם.
מעתה התחיל לספר החסידים שעשה הקב"ה עם ישראל
ביתר שאת על כל העמים, והראה כי ישראל שקולים
כנגד כולם. ע"ז אמר 'בהנחל עליון גוים', כשחלק העולם
לנחלה לכל הגוים באותו פעם הפריד והבדיל מהם את
אברהם ואמר לו לך מארצך' (בראשית יב, א) זה הוא
שאמר 'בהפרידו בני אדם', כי אתם קרוין 'אדם' ולא
האומות, והפרידם הקב"ה מן האומות ולקחם לצד אחד
'ויצב גבולות עמים למספר בני ישראל', ע' אומות כנגד
ע' נפש של יעקב כי בזה הורה שכל איש פרטי מהם שקול
כאומה שלימה, 'כי חלק ה' עמו' הורה שבג' מיני מספר
הראה הקב"ה חיבת ישראל כי המה שקולים כנגד כל
המצאיאות. מספר א', בשבעים נפש ירדו אבותינו מצרימה
כנגד ע' אומות וע' שרים של מעלה על זה אמר 'יצב
גבולות עמים למספר בני ישראל'. מספר ב', הוא שנים
עשר שבטי ישראל כנגד י"ב מזלות אשר חלק ה' לכל
העמים. רצה לומר שאותן שנים עשר מזלות מסר לחלק
כל העמים. אמנם 'חלק ה' עמו'. כי הם גם כן במספר י"ב
שבטי ישראל חלק כחלק יהיו שוה בשוה. מספר ג', הוא
ג' עולמות הכוללים כל המציאות על זה אמר 'יעקב חבל
נחלתו'. כחבל זה המשולש כך העמיד ג' אבות יסוד לכל
(המציאות).

הצדיקים העובדים את ה' מאהבה הוא נואף, ואם הוא
יותר נואף הוא גם מדבר על הצדיקים ומתקוטט עמם
רחמנא ליצלן. על כן שורש השבע עממין היה 'הכנעני'.
והנה אברהם אבינו ע"ה לא היה בו שום סיג מתאוה זו,
אך מכל מקום ניתן לו מאת הקב"ה מצוות ברית המילה,
הגם שלא היה לו תאוה אחרת אלא רק אהבה לו יתברך
בלבד, אלא כדי שבשכר זה ניתן לו להכניע תחתיו ותחת
בניו השבעה קליפות, ועל כן על ידי זה יוכלו בני ישראל
להתגבר עליהן ולהמית כל שבע עממין. וזה 'ומצאת את
לבבו נאמן לפניך' פירוש שלאברהם אבינו ע"ה היו שני
הלבבות גם היצר הטוב וגם היצר הרע בקדושה. אף על
פי כן 'זכרות עמו הברית' הידוע. ניתן לו מצוות ברית
המילה, בשביל 'לתת את ארץ הכנעני החיתי האמורי
והפריזי והיבوسی והגרשגי לתת לורעו'.

וכן כתב בליקוטי מוה"ר"ן (תורה יט). תאוות ניאוף היא
רע הכולל, שכל הרעות של כל השבעים אומות כלולין
בו, כי כל אומה ולשון יש לה אחיזה ברע מיוחד, דהיינו
איזה מידה רעה או תאוה רעה שהיא מיוחדת לאותה
האומה והן משוקעים באותה התאוה ושם אחיזתם, אבל
תאוות ניאוף היא רע הכולל שבתאוה התאוה נתקבץ
ונתאסף כל רע רע של כל אומה ואומה שהם הרע של
כל התאוות, וכל אלו הרעות נעשה מהם מדורה גדולה,
וזהו תבערת המדורה שבוער באדם לתאוות ניאוף, אבל
ה' יתברך הבדילנו מן האומות ורוממנו מכל הלשונות
וצריכים אנחנו להיות פרושים מכל רעותיהם, דהיינו
מכל התאוות שהם מיוחדים להם ואינם שייכים לנו כלל.

וזהו "יצב גבולות עמים" שהא בהא תליא, ששבעים
נפשות ישראל הן כנגד שבעים אומות העולם, וכל
יצבותן ומעמזן של שבעים מדינות אומות העולם, נקבע
'למספר בני ישראל' על ידי התגברותן של בני ישראל
על ייצרן, שכשבני ישראל הדרין בתוך אותה אומה
מתגברין על אותה תאוה ומידה רעה של אותה אומה, אז
נתהוה מפלה של אותה אומה.

(ולתוספת ביאור כתב האור החיים' הקדוש זיע"א
'בהנחל עליון גוים' פירוש כשהנחיל ה' ברוך הוא את
הגוים למלאכים שרי מעלה, זה יגיד אשר הם פחותים
אצלו אשר לא רצה שיתכנו לשמו ונתנם לשרי מעלה.
'בהפרידו בני אדם'. פירוש שלא מסר ה' כל האומות
ביד מלאך שר אחד אלא הפרידם ונתן חלק לכל מלאך
שר ושר, ואופן החלוקה שעשה בהם כשייצב גבולם
היתה למספר בני ישראל, פירוש יש לך לדעת כי כל
מעשה ה', עשה זה לעומת זה וטוב ורע, וכל נפשות

קול הישועות

פנינים ומוסרי השכל בפרשת השבוע
מתורת הזרע שמשון ז"ע

0733-454-554

לפרטים, הערות והארות, הקדשות

והנצחות: 05276-97791

לקבלת הגליון במייל:

z0772027554@gmail.com

הפעילות בחסות מידעדרוס:

08-9979095

כל הזכויות שמורות ניתן להדפיס לצורך
אישי בלבד

נא הצטרפו לתורמים הרבים
ותראו ישועות

~ עמדות נדרים פלוס ~

תולדות שמשון

~ קול הישועות 0733-454-554 ~

~ הפקדה בבנק: 20-489-411390 ~

על שם תולדות שמשון

לרפואת וישועת עם ישראל.

עריכת והפצת הגלימות לכות:

אברהם ישעיהו בן לאה, מיכאל בן

דבורה, יעקב יואל בן סימא שמחה,

ישראל בן חיה אהובה וזוג מלכה שושנה

בת שירה לאה, הדסה בת ליבי, יצחק

פנחס בן ביילא, רחמים בן חנה ברכה,

ניסים בן מרסל, חיים מאיר בן עלקא,

שמעון בן תמר, יעקב בן תמו ומסעודה

מרסל בת פרחא,

לרפואה שלמה

חיה בת שולמית שרה, הדסה בת ליבי,

הרב יוסף בן מזל טוב, מכלוף בן ימנה

לעילוי נשמת:

שירה לאה בת יעקב הכהן,

דבורה רות בת לייבל לואיס,

יצחק בן עיישה, שלום פרץ בן חיים,

מרדכי בן שושנה, קלודין מזל בת סול

לדיווג הגון בנקל בקרוב, ובני חיי ומזוני:

יצחק חי בן טובה,

חוה לאה בת פלורה,

מכון תולדות שמשון

לז"נ הגאון המקובל חסידא קדישא

רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני ז"ע

ללמוד • להתענג • להושיע

קנו לכם מליץ יושף ביום הדין

קובעים לימוד בספר הקדוש
זרע שמשון

כתיבה וחתימה טובה, שנה טובה
ומתוקה בתוך כלל ישראל

